

HANGOK KÖZÖTTI UTAZÁS – BYRD & DOWN UNDER

A CAPELLA SILENTIUM HANGVERSENYE

WILLIAM BYRD ÉS AUSZTRÁL ZENESZERZŐK MŰVEIBŐL

2016. DECEMBER 9., 19 ÓRA

ERÖMŰVHÁZ

MŰSOR

WILLIAM BYRD: WHILE THAT THE SUN
(MÍG A NAP FORRÓ SUGARAIVAL)

WILLIAM BYRD: COME WOEFUL ORPHEUS
(JÖJJ, BÁNATOS ORFEUSZ)

WILLIAM BYRD: YE SACRED MUSES
(TI, SZENT MÚZSÁK)

WILLIAM BYRD: RETIRE MY SOUL
(NYUGODJ MEG, LELKEM)

WILLIAM BYRD: LULLA, LULLABY
(ALUDJ, ALUDJ)

WILLIAM BYRD: SING JOYFULLY UNTO GOD
(DICSŐÍTSÉTEK ISTENT)

SARAH HOPKINS [1958–]: PAST LIFE MELODIES
(ELMÚLT ÉLETEK DALLAMAI)

STEPHEN LEEK [1959–]: SONGS OF PASSAGE
(EGY UTAZÁS DALAI)

1. Ngana (Cápa)
2. Ngayulyul – Hawk Dreaming (A héja álma)
3. Coraparena – The Flat Place (A pusztaság)
4. Ceduna – Waterhole (Itató)
5. Tabulam – My Home (Az otthonom)

* * *

Kérjük, a műsorszámok között ne tapsoljanak!

A koncert végén köszönettel fogadjuk adományait.

www.capellasilentium.com

William Byrd az angol reneszánsz zene egyik legjelentősebb alakja. Mintegy 470 kompozíciójában széles skálában lelhetünk föl kórusműveket, billentyűs darabokat, valamint a kor Angliájában oly divatos konzortmuzsikát (gambaegyüttes) és konzortdalokat (gambaegyüttesre és magas fekvésű szólóének hangra írt darabokat) is.

1575-ben Byrd mesterével, Thomas Tallis-szal 21 évre közös kottanyomtatási és kiadói privilégiumot kapott, így művei legnagyobb részét saját darabjaiból álló gyűjteményekben adhatta ki.

A koncert első felében angol nyelvű kompozícióiból válogattunk.

WILLIAM BYRD: WHILE THAT THE SUN

A *While That the Sun* című dal a *Songs of Sundrie Natures* (1589) című dalgyűjtemény része. Philon, a juhász, szerelmi csalódását énekli ki benne.

While that the sun with his beams hot, Scorched the fruits in vale and mountain,	Míg a nap forró sugaraival Kiégette a gyümölcsöket hegyen és [völgyben,
Philon the shepherd late forgot Sitting besides a crystal fountain, In shadow of a green oak tree Upon his pipe this song played he: Untrue love, untrue love, untrue love, Adieu love, adieu love, Your mind is light, soon lost for new love.	Philon, a juhász, az időről megfeledkezve Üldögélt egy kristálysökőkút mellett, Egy zöld tölgyfa árnyékában ülve Furulyáján ezt a dalt játszotta: Hamis szerelem, hamis, hamis, Isten véled, Isten véled! A lelked túl könnyed, korán elveszett [egy új szerelemért.

WILLIAM BYRD: COME WOEFUL ORPHEUS

Orfeusz legendás dalnok a görög mitológiában, aki elvesztette szerelmét az alvilágban. Amikor Euridiké meghalt, az istenek megengedték Orfeusznak, hogy utánamenjen és visszahozza őt. De ez nem sikerült; Euridiké végleg az alvilágban maradt, így Orfeusz bánatában és magányában Trákiába vonult vissza.

Orfeusz a keresztény szimbolikában a Megváltó előképe: Jézus leszállt a földre, mely a bűn miatt a halál országa, magára vette a halált („szállt alá a poklokra”), hogy visszavezesse az örök életbe az embert, aki engedelmesen hallgat az Ő szavára (énekére).

WILLIAM BYRD: RETIRE MY SOUL

A *Retire my Soul* című dal szintén az utolsó dalgyűjtemény egyik ötszólamú darabja. Egy halálról való elmélkedés, illetve felkészítés a halálra.

Retire my soul, consider thine estate,	Nyugodj meg, lelkem, vedd fontolóra [állapotod]
And justly sum thy lavish sin's account.	És igazságosan összegezd [a te bűneid eredményét.]
Time's dear expense, and costly [pleasures rate,	Az idő drága ára és a költséges [élvezetek megmutatják,
How follies grow, how vanities amount.	Hogyan növekszik az ostobaság, [halmozódnak a hiúságok.]
Write all these down in pale Death's [reckoning tables,	Írd le ezt mind a halvány halál [elszámoló listájára,
Thy days will seem but dreams, [thy hopes but fables.	És napjaid csupán álomnak, reményeid [csupán mesének tűnnek majd.]

WILLIAM BYRD: LULLA, LULLABY

A *Lullaby (Bölcsődal)* című kompozíció Byrd egyik legismertebb darabja. Még a szerző életében nagy népszerűsége tett szert. Egyesíti a drámai siránkozás tradícióját a kor fiúszínházjatekaiból és a középkori misztériumjátékokból ismert bölcsődalokéval.

A dal a *Songs of Sadness and Piety* című gyűjtemény része.

Lulla, lullaby, lullaby, My sweet little baby: What meanest thou to cry, Lulla, lullaby, lullaby, My sweet little baby.	Aludj, aludj, Én édes kicsi gyermekem, Mi az oka, hogy sírsz? Aludj, aludj, Én édes kicsi gyermekem.
Be still my blessed babe, Though cause thou hast to mourn, Whose blood most innocent to shed,	Csendesen, én áldott kisfiam, Bár van okod gyászolni neked, Kinek vére a legártatlanabb, hogy [kiontassék.]
The cruel king has sworn: And lo, alas, behold What slaughter he doth make, Shedding the blood of infants all,	A kegyetlen király megesküdött: És ó, jaj, nézd, Micsoda mézárhlást végzett, Kiontva minden gyermek véré,

Sweet saviour for thy sake.
A king is born, they say:
Which king this king would kill:
O woe, and woeful heavy day,
When wretches have their will.

Édes Megváltó, a te haláloedért.
Egy király születik, mondják,
Amelyik királyt ez a király megölné:
Ó, szomorú és nyomorúságos, nehéz nap,
Mikor beteljesedik a hitvány akarata.

Lulla, lullaby, lullaby,
My sweet little baby;
What meanest thou to cry,
Lulla, lullaby, lullaby,
My sweet little baby.

Aludj, aludj,
Én édes kicsi gyermekem,
Mi az oka, hogy sírsz?
Aludj, aludj,
Én édes kicsi gyermekem.

WILLIAM BYRD: SING JOYFULLY UNTO GOD

Byrd apjának családja protestáns volt, Byrd és családja viszont már katolikus – akkor, amikor Angliában az anglikán egyház éppen kibontakozóban volt. A katolikusokat sokáig üldözték, Byrd családját is folyamatosan zaklatták, de a katolikus egyházhoz való hűsége és a zaklatások nem gátolták meg abban, hogy az anglikán egyház számára is komponáljon műveket.

Ilyen mű a *Sing Joyfully unto God* című zsoltaérfeldolgozás, amely a 81. zsoltaé első négy versét zenésíti meg hat szólamban. Nem tudni, pontosan mikor íródott, egyik gyűjteménynek sem a része, de nyilvánvalóan késői mű.

Sing joyfully unto God our strenght,
Sing loud unto the god of Jacob.
Take the song, and bring forth the timbrel,
The pleasant harp, and the viol,

Dicsőítsétek Istent, gyámolunkat,
Ujjongjatok Jákób Istenének!
Pengessétek a húrta, verjétek a dobot,
Lágyan szóljon a hárfa a lant szava

[mellett!

Blow the trumpet in the new moon,
Even in the time appointed, and at our
[feast day.

Fújjátok meg a harsonát újholdra
És holdtöltére ünnepünk napján.

For this is a statute for Israel,
and a law of the God of Jacob.

Parancs ez Izrael számára
És törvény Jákób Istenétől.

SARAH HOPKINS: PAST LIFE MELODIES

„Sarah Hopkins egyedi hangzású zenéjéről híres és elismertséget szerzett ausztrál zeneszerző. A *Past Life Melodies* dallamötletei egyszerűen felépítettek és mélyen megérintik a lelket. Az első dallam gyakran – már évekkel a mű megírása előtt – visszatért a zeneszerző fülébe. A másodikban hallható, hogy a komponista a világ különböző kultúráinak zenéje iránt mennyire mélyen érdeklődik. Egészen pontosan az a Darwinban eltöltött nyolc év van erre hatással, amely alatt szoros kapcsolatban állt a bennszülött kultúrával és zenével. A harmadik részben egy különleges technikát, felhangéneklést ír elő a szerző az énekeseknek egy részének. A felhangokból szövődő dallam aranyfonálként kanyarodik a monoton földi zsongás fölött. A színek gazdagsága és finomsága, valamint a hangok faragatlanul őszintesége – egy nagyon egyszerű ötletekből és anyagokból álló belső ritmussal együtt – azt nyújtja a hallgatónak, hogy a zene legbelsőjével, a szívével és a lelkével érintkezhet.”

Stephen Leek
© Morton Music

STEPHEN LEEK: SONGS OF PASSAGE

„Mielőtt megszületett a *Songs of Passage* című kórusművem komponálásának ötlete, Ausztrália érdekes és izgalmas terepein dolgoztam változatos, különböző korú és teljesen különböző háttérű emberekkel. Akkor már befejeztem az Ausztráliától északra fekvő szigetekről származó kompozíciómat (*Island Songs – Dalok a szigetekről*), és az ország legdélebbi területén, Tasmániában élő őslakosokkal is dolgoztam.

Régóta érdekelt, hogy különböző kultúrákban hogyan ünnepelnek a zenén keresztül, teljesen más hangzással, más szerkezetben, más energikussággal és más előadással. Pont ezért úgy éreztem, hogy olyan kórusművet kell komponálnom, amely egyfajta hangok közötti utazás és megmutatja az országomban tapasztalható különbözőségeket.

A sorozat címét többféleképpen értelmezem: ahogyan egy időszak eltelik, ahogyan felnövünk, továbbállunk, de az utazás, vándorlás fogalmára is emlékeztet. Számomra leginkább egy olyan azonosság, identitás megvalósítása, amit másképpen nem lehet összegezni, csak a zeneszerzés útján.

A tételek címe Ausztrália más-más területéről származik. Ezeknek a szavaknak különleges jelentésük is van a bennszülött nyelvben. A *Tabulam* az otthon, az én otthonom; a *ngayulyul* egy hely, ahol a héja álmodik; a *coraparena* a síkság, pusztaság; a *ceduna* a mély, kék színű itató.”

Stephen Leek

1. NGANA

A *Ngana* olyan szavakból áll, amelyek a tengerhez vagy az ünnepléshez, köszöntéshez kapcsolódnak.

Ngana,
yah,
lina,
mangana.

Az a hely, ahol a cápák vannak,
szent hely, valamint üdvözlésre használt szó,
az a hely, ahol víz van,
az a hely, ahol rengeteg hal található.

2. NGAYULYUL – HAWK DREAMING

(David Campbell [1915–1979]: *Windy Gap* [1951])

A *Ngayulyul* szövege David Campbell költeményének részlete – Ausztrália egyik leghíresebb verséből. A tétel első részében a nyáját terelő és őrző pásztor szólal meg: az alig-zöld, inkább vörös legelőn veszély leselkedik a juhokra. A magasban ugyanis egy héja köröz, amely ezeket szemelte ki magának. A zeneszerző izgalmasan jeleníti meg ezt a kettősséget; a földön érezhető nyugalmat, valamint az égből egyre közelítő csapást.

As I was going through Windy Gap

Amikor Windy Gapen mentem

A hawk and a cloud hung over the map.

[keresztül,

Egy héja és egy felhő volt az égen.

The land lay bare and the wind blew loud
And the hawk cried out from the heart
[of the cloud,

A föld csupasz volt és hangos szél fújt,
A héja pedig lekiáltott a felhő szívéből:

„Before I fold my wings in sleep,
I'll pick the bones of your travelling
[sheep,

„Mielőtt álomra hajtogatom szárnyaimat,
Juhaid csontjaira lecsapok,

For the trees blow back and the
[wintery sun
Shows the tree's white skeleton.”

A szél csak fúj, a téli napsugár

Megvilágítja a fa fehér csontvázát.”

3. CORAPARENA – THE FLAT PLACE

(Stephen Leek; Douglas Stewart [1913–1985]: Marree [1955])

A *Coraparena* szövegének alapja Douglas Stewart verse. Marree egy Dél-Ausztrália északi részén elhelyezkedő, rendkívül forró, száraz éghajlatú, sivatagi kisváros, ahol alig esik az eső – nem sokkal több mint 150 mm évente. Ezt a kimerítő, minden energiát elszívó pusztaságot, síkságot mutatja be ebben a tételben a zeneszerző.

Corrugated town
Corrugated-iron air
Where the shimmering heat-waves glare
To the red-hot iron plain
And the steel mirage on the horizon:
Where life if it hopes to breathe

Must crawl in the shade of a stone
All tastes like dust,
All strikes like iron in the mind.

A rozsdás bádoglevegőben,
A bádogváros lábánál,
Ahol a forróság vibrál és vakítóvá teszi
Az izzó rozsdás pusztaságot
És a határán az acél délibábot:
Ahol az életnek is – ha még lélegzethez
[akar jutni, –
Egy kő árnyékában kell tengődnie.
Mindennek íze akár a por,
Minden zúzza az elmét, mint a vas.

4. CEDUNA – WATERHOLE

(Roland Robinson [1912–1992])

A *Ceduna* költője Írországban született ugyan, de kilenc évesen családjával áttelepült Ausztráliába. Verseiben az új ország iránti szeretete tükröződik. A bennszülöttekkel is nagyon közeli kapcsolatban állt, ezt bizonyítja az, hogy leírta történeteiket, mítoszaikat. Ez a vers egy barlangrajzot mutat be, amely az őslakosok és az európai telepesek közötti ellentétet festi le. A zene pedig lassú és fájdalmas, a disszonanciák és a furcsa, szokatlan hangzatokban a bennszülöttek sírnak.

„I reached the waterhole,
its mud designed by tracks of
egret, finch and jabiru.

And in the coming night
the moon declined a feather
floating from a cockatoo.”

„And there in painted mime,
against the mountain
spirit trees stricken from the time,

„Eljutottam az itatóhoz,
kócsag, pinty és jabiru
lábnyomai voltak a sárban.

És a következő éjszaka,
a hold fényén át
egy kakadutoll szálldogált.”

„Már csak a barlangrajzok mesélnek,
a hegy mögött az idő által
megsebzett ősi fák eltűntek,

A CAPELLA SILENTIUM 2009-ben alakult **Várkonyi Tamás** vezetésével, azzal a céllal, hogy az *a cappella* kórusirodalom elfeledett szépségeit felkutassa és megszólaltassa korszaktól, stílusoktól függetlenül; a zenetörténet rejtett összefüggéseit, kölcsönhatásait, zeneszerzők alkotásainak kapcsolatát izgalmas és újszerű szövegkörnyezetben bemutassa a mai hallgató számára. Repertoárján mintegy kétszáz mű szerepel, amelyeket mintegy ötven koncerten adott elő, tizenöt tematikus műsor keretében. Bár a versenyeken szereplés nem tartozik fő céljai közé, az első három évben két nemzetközi versenyen is megmérettette magát. Alig egy évvel megalakulása után, a 2010-ben megrendezett bécsi Schubert Versenyen elnyerte a kötelező mű legjobb előadásáért járó különdíjat, valamint továbbjutott a legjobbaknak fenntartott nagydíjas versenyre. Két évvel később pedig, 2012 októberében a vegyeskari kategória második helyén végzett Reginiben, ahol a legjobb kamarakórusnak járó különdíjat is neki ítélte a zsűri.

A CAPELLA SILENTIUM TAGJAI:

Balla Boglárka

Csipes Zoltán

Försönits András

Karsa Ilona

Németh Zsuzsa

Pap Kinga Marjatta

Stippinger Anita

Szablics Karolin

Terray Boglárka

Ujházi János

Művészeti vezető: Mészáros Mátyás és Csernyik Balázs

A CAPELLA SILENTIUM EDDIGI MŰSORAI:

Kórusművek a cappella és orgonakísérettel

Művek több kórusra – Közös koncert a Gemma énekegyüttessel

Missa ad fugam – Palestrina és Csajkovszkij művei

Dalok egy magányos költőhöz – Kórusművek Rilke verseire

Hattyúdalok

O lux et decus Hispaniae – Hispánia kincsei

Amerika hangja

Harangszó a tenger mélyéről – Johannes Brahms titokzatos világa

There is sweet music – európai körkép a századfordulóról

Hang, szó, kép – Luca Marenzio művei

À la française – Francia módra

A kánon művészete

Hommage à Josquin

„Stran'e diversa sorte” – Sokféle különös sors, sokféle különös zene

„Szerelemről dalolnék merészen...” – Petrarca-madrigálok a 16. és 20. századból

Romantikus reneszánsz – az egyházzene újjászületése a 19. században

Do, re, mi... – skálából lett remekművek

Hangversenykörút Magyarországon (Keszthely, Veszprém, Dunaújváros)

2014. augusztus

Hangversenykörút Erdélyben (Sepsiszentgyörgy, Csíkszereda, Marosvásárhely)

2015. július

Részletes koncertlista, repertoár és egyéb információk:

www.capellasilentum.com